

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Передумовами генезису інтегрованої звітності є розвиток інституціональної теорії та поява інституційних інвесторів, діяльність яких базується на принципах соціально-відповідального інвестування, руху України до Європейського Союзу, підвищенні вимог до оприлюднення звітності фондовими біржами в різних країнах світу, розширенні міжнародної співпраці у вирішенні проблем екологічної безпеки тощо. Крім того, формування інтегрованої звітності стало можливим лише в умовах застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Як зазначають засновники компанії Google: «...найбільш революційним удосконаленням Епохи Інтернет є можливість виміряти будь-який аспект бізнесу. Рішення, які раніше ґрунтувалися на суб'єктивних поглядах та думках і непідтверджених відомостях, сьогодні базуються на даних» [15, с. 211].

В працях П.Й. Атамаса та О.П. Атамаса обґрунтовується необхідність та розглядаються передумови впровадження інтегрованої корпоративної звітності, визначаються вимоги провідних міжнародних організацій до її змісту і порядку подання, пропонується структура і зміст інтегрованої корпоративної звітності для українських підприємств [3].

Звітність змушена еволюціонувати через необхідність відображення змін в самому бізнесі, в інформаційних технологіях, в потребах користувачів. Разом з тим, ідея розробки і використання «нової моделі звітності» далеко не нова. Склалася традиція в періоди економічних катаклізм наголошувати на неспроможності усталеної моделі фінансової звітності задовольняти інформаційні потреби всіх зацікавлених користувачів і закликати до суттєвого реформування або навіть розробки кардинально нового підходу [13].

Підтвердженням складності досягнення глобального консенсусу при впровадженні концепції інтегрованої звітності є той факт, що глобальне застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) узгоджується вже більше 30 років.

Розвиток форм звітності та переліку показників, які в ній наводяться напряму пов'язані, по-перше, зі змінами інтересів конкретної групи користувачів обліково-звітної інформації, по-друге з соціо-політичними умовами, які впливають на діяльність конкретного суб'єкта господарювання зокрема, на розвиток економіки країни й світу взагалі, по-третє з нормативно-правовим регулюванням бухгалтерського обліку. Крім того, як зазначають

М.В. Корягін та П.О. Куцик, базовим пріоритетом удосконалення системи бухгалтерської звітності є прогресивний або регресивний розвиток інституційного середовища [13, с. 28].

Тобто, на розвиток інтегрованої звітності впливають різноманітні інститути, до яких за ієрархією складових інституційного забезпечення бухгалтерського обліку в Україні В.М. Жука доцільно віднести: формальні інститути «в головах людей» (професійні бухгалтери, аудиторі, власники, менеджери); інститути науки, освіти, професійного забезпечення (зокрема, профорганізації, бухгалтерські видання); контролюючі інститути (такі як ДКРС, ДПАУ, аудиторські фірми); регуляторні інститути (зокрема, Мінфін, НБУ, ДКЦПФР); формальні інститути («правила гри» – законодавство, П(СБО), інструкції) [5]. Зазначені інститути формують методологічну базу представлення інтегрованої звітності, зокрема: професійні бухгалтери повинні володіти компетенціями для визначення як фінансових так і нефінансових показників інтегрованої звітності, наводити їх у взаємозв'язку та розкривати у зрозумілому вигляді для зацікавлених користувачів; аудиторі – володіти сучасними методиками перевірки показників інтегрованої звітності, розробляти плани, програми, тести, робочі документи перевірки; власники та менеджери – визначати інформаційні потреби зацікавлених користувачів (інвесторів, державних органів, населення тощо) та налагодити механізм збору та передачі інформації з підрозділів підприємства до відділу в якому формується інтегрований звіт тощо.

На думку одних авторів, розвиток звітності розпочався наприкінці XV-го століття [13]. Інші вчені вважають, що усвідомлення необхідності звітності починає простежуватися в економічних теоріях кінця XI – поч. XVIII ст. [4]. Дійсно, з наукової позиції, свідомі дослідження техніки та методики формування звітності з'явилися з появою перших облікових технологій систематизації, обробки та оприлюднення економічних даних.

Підтвердженням існування звітності в стародавньому світі є знахідки археологів в Римі залишків амфор, на яких зафіксовано назву, кількість і місце походження продуктів, які в них знаходилися. Спеціально підготовлені люди регулярно навідувалися до власників складів і, погодившись з обліковими записами, забирали певну частину матеріальних цінностей на користь держави. Тобто, вже в ті часи звітність

виконувала контрольну функцію та слугувала основою для податкових платежів. Представники багатьох інших народів залишили своєрідні звіти про свою господарську діяльність на руїнах, що залишилися від храмів і палаців найдавніших цивілізацій, вивчаючи які стає зрозумілим, що кожен правитель прагнув довести до відома громадськості стан своїх справ через публічні звіти. Звітність у Вавилоні являла собою обпалені глиняні таблички, які зберігали в спеціально призначених приміщеннях. В Афінах звітність розміщували на мармурових і бронзових плитах, на які заносилися відомості про багатства, якими володіє глава сім'ї, щоб повідомити кожного про статус, адже від величини достатку залежало суспільне становище.

Історія виникнення звітності про майновий стан пов'язана з Давнім Римом, де раз в 5 років главам сімей (крім незаможних рабів) пропонувалося представляти для фіскальних цілей цензову звітність, яка характеризувала величину сімейного капіталу. Цензовий звіт був описом майна в натуральному вимірі, а з 312 р. до н.е. – в грошовому. У звіті розкривалися відомості про нерухомість, землі, інвентарі, коштовності і одяг [7].

Останніми роками річна звітність підприємств піддається кардинальним змінам, оскільки на перший план виходить поняття сталого розвитку, яке стало домінантою XXI століття, як принципово важливий чинник стратегічного планування. Саме інтегрована звітність компанії на відміну від традиційної здатна надати комплексне та найбільш повне уявлення бізнесу та надати інвесторам прозору інформацію про інструментарій створення довготермінової вартості компанії. Здебільшого науковці розкривають відмінності інтегрованої звітності від традиційної за такими показниками як: капітал, склад інформації, периметр звітності, точність відображення елементів звітності, взаємопов'язаність, придатність для прогнозування, прозорість, дотримання вимог законодавства [6, с. 5].

Головною проблемою впровадження інтегрованої звітності в Україні є відсутність чітких вимог до її підготовки. Значні розбіжності у форматах інтегрованих звітів різних підприємств ускладнюють порівняння обліково-звітної інформації та перевірку її достовірності. Крім цього, складним питанням є забезпечення можливості врахування інтересів всіх груп стейкхолдерів в одному звіті, а також необхідність правильної ідентифікації показників, які найбільш повно розкривають специфіку діяльності підприємств різних галузей економіки [8, с. 34].

Інтегрована звітність це модель подання інформації про сталий розвиток в інтегрованому звіті. Теоретико-методологічне забезпечення інтегрованої звітності в Україні заклали праці мислителів, які стали основою національної моделі сталого розвитку (М. Руденко, В. Вернадський, П. Саблук, В. Жук, В. Шевчук та ін.). Дані науковці, першими наголосили на тому, що основою сталого розвитку виступає єдність трьох компонентів – економічного та соціального розвитку та збереження сприятливого навколишнього середовища й також звернули увагу на те, що для вирішення найболючіших для людства проблем належить вживати практичні заходи зі створення передумов рушійного переходу на засади сталого розвитку [14, с. 196-197].

Перше, загальне поняття інтегрованої звітності, було надане Комітетом з міжнародної інтегрованої звітності (IIRC) в проекті MCI3, згідно визначення якого – це процес, який призводить до подання організацією відомостей, які виражаються у випуску періодичного інтегрованого звіту про створення цінності протягом певного часу [12].

На сьогодні в MCI3 наведено більш розширене визначення інтегрованої звітності, а саме – процес, заснований на інтегрованому мисленні, в результаті якого створюється періодичний інтегрований звіт організації про створення вартості протягом тривалого часу і пов'язані з ним документи, які стосуються аспектів створення вартості [10].

Відповідно процес інтегрованої звітності полягає в тому, щоб інформація з різномірних документів знайшла відображення в інтегрованому звіті, і логічно передбачити, що це повинен бути один документ. На цьому наполягає і американський вчений Р.Р. Екклз, який зазначає: «інтегрований звіт – це єдиний документ, який містить в собі фінансову та нефінансову інформацію про діяльність організації» [17].

С. Адамс та Р. Сімнетт відмічають, що «...інтегрована звітність є новою парадигмою звітності, яка є цілісною, стратегічною, адаптивною, суттєвою і актуальною до різних часових вимірів» [16, с. 292].

Інтегрована звітність - це «процес, який забезпечує надання організацією інформації про те, як створюється її вартість з плином часу, найбільш очевидною формою якої є інтегрований звіт, який складається періодично», а інтегрований звіт - «коротке повідомлення про те, як стратегія, система управління, результати діяльності та плани

організації в контексті зовнішніх умов призводять до створення її вартості в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі» [11]. Основні переваги підготовки інтегрованого звіту включають підвищення якості зібраних даних [9], більш чітке формулювання обґрунтування інвестиційної

привабливості, оскільки «стратегія та бізнес-модель організації стають центром взаємодії з постачальниками фінансового капіталу» [2]. Основна проблема інтегрованої звітності - різний формат представлення даних або розуміння термінології керівництвом підприємств, що призводить до непорівнянності інформації по різних підприємствам, низької якості звітів і неможливості їх порівняння стейкхолдерами.

Отже, під інтегрованою звітністю пропонуємо розуміти процес збору, консолідації, узагальнення та аналізу кількісних та якісних показників, що характеризують соціо-еколого-економічну та фінансово-господарську діяльність підприємства, в результаті якого створюється періодичний інтегрований звіт, який містить корисну інформацію про створення вартості в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. Ключовим поняттям даного визначення і основним завданням інтегрованої звітності є інтегрований звіт, значення якого полягає у наданні інформаційної підтримки в пошуку резервів сталого розвитку і вдосконаленні діяльності підприємства за означеними напрямками.

Список використаних джерел

1. Белова, І., Семенишена Н. Інтегрована звітність інституційних одиниць : інтерпретаційне поле концепту. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. наук. журн. 2020. Вип. 2. С. 16-32.
2. Бизнес-лидеры: что вам нужно знать. Интегрированная отчетность / IR. URL: <http://ir.org.ru/attachments/article/13/Business-leaders-what-you-need-to-know-Russian.pdf>.
3. Атамас П. Й., Атамас О. П. Інтегрована корпоративна звітність: проблеми впровадження. Академічний огляд. 2015. № 1. С. 78–85.
4. Дорош Н. І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Випуск 44. Львів: Львівська комерційна академія. 2014 р. С. 148–152.
5. Жук В. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки : монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2009. 648 с.
6. Когденко В. Г., Мельник М. В. Интегрированная отчетность: вопросы формирования и анализ. Международный бухгалтерский учет. 2014. № 10. С. 2–15.
7. Кутер М. И., Гурская М. М. История бухгалтерского учета капитала. Бухгалтерский учет. № 3. 2010. С. 106–107.
8. Лаговская Е. А. Интегрированная модель отчетности: преимущества и недостатки применения. Вестник Брестского государственного технического университета. 2012. № 3. С. 33–36.
9. Международный комитет по интегрированной отчетности (IIRC) выпустил проект Международной концепции интегрированной отчетности для обсуждения / PWC URL: <http://www.pwc.ru/ru/ifrs/express/may-2013.html>
10. Международный стандарт интегрированной отчетности. URL: <http://integratedreporting.org>.
11. Подготовка корпоративной отчетности: международное исследование КПМГ / KPMG - Режим доступа: kpmg.com/betterbusinessreporting.
12. Проект міжнародного формату інтегрованої звітності <IR>. URL: bdo.com.ua/integrirovannaja_otchetnost.
13. Сорокина К. В. Интегрированная отчетность – новая модель отчетности для бизнеса. Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты. 2011. №7. URL: <http://www.cfin.ru/ias/manacc/integr.shtml>.
14. Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання: колективна монографія. За ред. Ю.О. Лупенка, В.М. Жука, В.О. Шевчука, О.В. Ходаківської. К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. 502 с.
15. Шмидт Э., Розенберг Дж., Игл А. Как работает Google ; [пер. С англ. Д. Баррет]. Москва : Эксмо, 2016. 384 с.
16. Adams S., Simnett R. Integrated Reporting: An Opportunity for Australia's Not-for-Profit Sector. Australian Accounting Review. 2011. Vol.21. Issue 3. P. 292–301.
17. The <IR> Competence Matrix. [Electronic resource]. Retrieved from: <http://ir.org.ru/attachments/39.article/128-IR-20Competence-Matrix-20-July-2015>.